

V neposlední řadě pak hraje roli i to, že většina lidí z Directorate General pochází z „tvrdých věd“. Jak uvedl Georgakakis, útlum sociálních a humanitních věd na evropské úrovni přitom není způsoben ani tak tím, že by v rámci celé Evropské komise převažoval pohled na sociální vědy jakožto na něco méněcenného, ale spíše se domnívá, že tento úpadek je způsoben úzkou skupinou lidí na Directorate General, která kontroluje zdroje.

Neméně podnětná pak byla také přednáška Sylvie Walby, která působí na Lancaster University ve Velké Británii. Ve své přednášce *Feminism and the Crisis* se zaměřila mj. také na analýzu dopadů finanční krize na evropské společnosti z genderové perspektivy. Jak uvedla, směr, jakým se ubírají reformy navazující na ekonomickou krizi v řadě evropských zemí, se vyznačuje posilujícím neoliberalismem. Podle ní mají tyto reformy negativní dopady na obecnou míru genderové rovnosti ve společnostech. Namísto toho, aby byly principy větší genderové rovnosti včleněny do nového pokrizového upořádání, jsou tyto nerovnosti podle ní ještě prohlubovány (např. skrze redukci finančních transferů nebo skrze redukci výdajů na veřejné služby). Sociálně-demokratický genderový režim, který podle ní v Evropě převažoval před ekonomickou krizí, se podle ní pod vlivem transformací vyvolaných ekonomickou krizí proměňuje na neoliberální genderový režim, vykazující mnohem vyšší míru genderových nerovností, což je velmi znepokojující zjištění.

Těchto několik málo přednášek, které jsem zde zmínila, přitom představuje jen velmi malou sondu do toho, co bylo možné na konferenci vidět a slyšet. Konference umožnila nahlédnout do nejrozličnějších sfér sociologie a současného sociálního výzkumu a setkat se s řadou skutečných sociologických hvězd a skvělých badatelů a badatelek, kteří udávají směr(y) současného sociologického bádání v mnoha různých oblastech. Rozsah témat pak umožnil so-

ciologům a socioložkám nahlédnout nad rámec jejich často velice úzkých specializací. Je také třeba říct, že organizační výbor konference se své role zhostil výborně. Po-dařilo se mu vytvořit velice příjemné prostředí umožňující a podporující setkávání, debaty a navazování kontaktů, což bývá na takto masových akcích kvůli velké míře anonymity často paradoxně problémem. Potěšily takové drobnosti jako dostatek místa na společná setkání nebo dostatek kávy a občerstvení, které bylo lidem k dispozici prakticky celý den, což na konferencích ESA není úplně běžné. Nejen po lidské, ale také po odborné stránce pak konference poskytla velice intelektuálně stimulační prostředí. Pro mne osobně šlo rozhodně o nejlepší ESA konferenci ze všech pěti, které jsem měla možnost dosud navštívit. Jediným nedostatkem byly velmi vysoké konferenční poplatky, které bohužel nepůsobí příliš inkluzivně. Příští konferenci, která proběhne na konci srpna roku 2017, budou hostit řecké Atény. Ujmout se pořádání konference po Praze podle mého názoru ale nebude asi úplně lehký úkol.

Marta Vohlídalová

Web konference: <http://esa12thconference.eu/>
Text vzniknul v rámci projektu LE12003, který podpořilo MŠMT ČR z programu EUPRO II.

Správa z konference „Občianske aktivity a angažovaný výskum“, Bratislava, Slovensko, 3.–4. 11. 2015

V dňoch 3.–4. 11. 2015 sa v Bratislave uskutočnila konferencia na tému občianskych aktivít a angažovaného výskumu. Súčasťou konferencie boli i dva workshopy venované angažovanému výskumu a mediálnej prezentácii. Prvý workshop s názvom *Aký by mohol byť angažovaný výskum?* Viedol Andrej Findor z Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov, FSEV, UK. Druhý workshop s témou *Propagácia vedy*

a výskumu cez médiá a nové médiá viedli Tomáš Grečko a Juraj Caránek z marketingovej agentúry SEESAME.

Cieľom konferencie bolo reagovať na fakt, že čoraz viac humanitných a sociálnych vedcov sa venuje práci v projektoch mimovládnych organizácií. Program konferencie bol rozdelený do piatich panelov a odznelo v nich spolu 17 príspevkov. Venovali sa prevažne etickým a metodologickým perspektívam výskumníkov v angažovanom výskume. Súčasťou príspevkov bolo aj prezentovanie projektov, ktoré boli organizované v spolupráci s neziskovými organizáciami, a ich výstupov. Príspevky mali rozličný charakter, autori sa v nich venovali predstaveniu vlastných angažovaných projektov, problematizovaniu angažovaného prístupu vo vedeckom bádaní, ale aj úvahám o etických a morálnych problémoch týkajúcich sa osobnej zaangažovanosti pri výskume.

V prvom príspevku pod názvom *Výskum za hranicami akademického poznania? Aplikovaný a angažovaný výskum v podmienkach práce mimovládnych organizácií na Slovensku* predstavila Eva Riečanská tri projekty. Participovala na nich v rôznych úlohách: od dizajnovania projektu až po priamy terénny výskum. Projekty realizovala v spolupráci s Nadáciou Milana Šimečku, Združením CEPA Priatelia zeme a Občianskym združením Utópia. Napriek tomu, že išlo o výskumy v rôznych oblastiach s rôznymi občianskymi združeniami, všetky mali spoločného menovateľa – aktivistický výskum. Podľa E. Riečanskej aktivistický výskum v sebe spája bádanie a občiansky aktivizmus. Aktivistický resp. angažovaný výskum je podľa nej cieľene politický, podporuje rozvoj spoločenského dialógu a umožňuje popularizáciu sociálnych vied. Tento druh výskumu autorka príspevku charakterizovala ako podmnožinu aplikovanej antropológie.

O aktivistickom výskume hovoril aj Alexander Mušínska z Prešovskej univerzity v príspevku *Niekoľko poznámok k angažo-*

vanosti antropológov v rámci rómskych tém. Predstavil projekt Svinia, ktorý sa uskutočnil v rokoch 1998 až 2003. Tento rozvojový projekt s medzinárodnou účasťou sa zameriaval na prácu v rómskej komunite. Jeho aktivistický charakter spočíval v jeho príprave a realizácii antropológmi, ktorí okrem výskumu venovali svoj čas aj aktívnemu pôsobeniu v rómskej komunite so snahou zlepšiť tamjšie spoločenské pomery. Úskalia angažovaných projektov spočívajú podľa A. Mušínsku hlavne v neznalosti terénu. Výstupom projektu bola prvá a doposiaľ jediná monografia o rómskej komunite a atlas rómskych komunít na Slovensku.

Problematiku detí z detských domovov zaujímavo reflektoval príspevok Aleny Chudžíkovej *Štátne deti na jednej lodi? – prístupy detských domovov ku kultúrnej rozmanitosti*. Autorka sa zaoberala problematikou umiestňovania detí do detských domovov. Pri procese odoberania detí biologickým rodičom je dôležitým prvkom úradmi využívaná definícia „normálnej rodiny“. Súčasťou tejto definície je hmotné zabezpečenie detí. V praxi to znamená, že deti sú odoberané nielen pri závažnom zanedbaní starostlivosti, ale aj keď sa im rodina venuje, no nachádza sa v hmotnej núdzi. Z toho dôvodu mnoho detí v detských domovoch pochádza z rómskych rodín. Závažným dôsledkom takéhoto odobratia dieťaťa z rodiny a jeho umiestnenia do detského domova býva kultúrny šok. Ten spôsobuje nezohľadňovanie kultúrneho prostredia, z ktorého dieťa pochádza. Zo záverov vyplýva, že zamestnanci detských domovov tento problém do istej miery reflektujú, no nevedia s ním systematicky pracovať.

Nasledujúci príspevok od autorskej dvojice Tina Gažovičová a Ivana Rapošová pod názvom *Nestratiť sa v preklade. Vzdelávanie pracovníkov detských domovov v témach kultúrnej rozmanitosti* plynulo nadviazal na túto problematiku. Projekt, ktorý autorky príspevku prezentovali, bol uskutočnený v lete roku 2015 na podnet Ústredia práce,

sociálnych vecí a rodiny. Išlo o sériu jednodňových tréningov pre zamestnancov a pracovníkov z detských domovov. Tieto tréningy boli zamerané na transkultúrny prístup. Cieľom bolo scitlivovať zúčastnených, aby identifikovali a rešpektovali špeciálne potreby detí pochádzajúce z rozličných kultúrnych prostredí. Tým sa malo zamedziť aplikovaniu tzv. kultúrne neutrálneho prístupu k deťom, ktorého dôsledkom bolo presadzovanie majoritnej kultúry ako jedinej správnej.

Veľmi zaujímavým príspevkom začal druhý deň konferencie. V panely *Participácia* Barbora Bírová hovorila na tému *Angažovanosť v spolupráci medzi sociálnymi antropológmi a poskytovateľmi sociálnych služieb bez domova*. Počas kontaktu s informátormi výskumník často nevystupuje iba ako neutrálny pozorovateľ, ale naopak nadväzuje s nimi pomerne úzke osobné vzťahy a väzby. Výskumník stáva súčasťou výskumu, ktorý priamo ovplyvňuje konkrétnych ľudí v konkrétnych situáciách. Výskum Barbory Bírovej sa venoval prevažne ženskému bezdomovectvu, podmienkam, ktorým ľudia bez domova čelia a ich stratégiám prežitia. Z predbežných záverov vyplýva, že bezdomovectvo ako také je takmer vždy spôsobené kombináciou rôznych faktorov. Ženy bez domova sú zraniteľnejšie. Ťažšie si hľadajú prácu a vo väčšej miere sú vystavované rôznym formám násillia. V tomto kontexte bolo spomenuté i tzv. skryté bezdomovectvo, ktoré sa dotýka žien. V praxi to znamená, že žena prespáva u priateľov či známych, ale nemá trvalé ubytovanie. Pomoc ženám bez domova spočíva v zabezpečení právneho poradenstva a hľadaní bezpečného bývania.

Tému transgendrových detí a angažovaný výskum v tejto oblasti predstavili Soňa G. Lutherová a Romina Kollárik z občianskeho združenia TransFúzia. Táto téma je v spoločnosti považovaná za tabu, a preto je pomerne málo známa aj v akademických kruhoch. Autori sa opierali o americké publikácie, kde je problematika transro-

dových ľudí lepšie rozpracovaná. Problematickejšie je, uchopenie témy detskej transrodovosti, na ktorú je nahlíadané zo strany pedagogických autorít cez medicínske hľadisko. To charakterizuje transrodové deti ako deti s poruchou, čo komplikuje vzťahy a prístupy pedagogických autorít k transrodovým deťom.

Konferenciu zakončilo podnetné spracovanie projektu *Cizinky na úklid: od etnografie k sociálnej kampani až po politický lobing*, ktorý prezentovala Petra Ezzeddine. Na záver konštatovala, že v Českej republike nie sú pre migrantky vytvorené adekvátne pracovné podmienky. Výskumníčky v dvojročnom projekte *Rovné šance na prahu českých domácností* spolupracovali so Sdružením pro migraci a integraci, Člověk v tísni a Národnohospodárskym ústavom AV ČR. Projekt realizovali neštandardným spôsobom v spolupráci s marketingovou agentúrou Ogilvy@Mather. Výskumníčky sa rozhodli túto tému výraznejšie problematizovať a popularizovať prostredníctvom reklamných spotov, ktoré poukazovali na postavenie takto pracujúcich žien. Zamerali sa na všetky osoby, ktoré sú zamestnané v českých domácnostiach (upratovačky, opatrovateľky, a pod.).

Ďalšie príspevky v rámci konferencie pripravili autori a autorky Monika Vrzgulová, Lucia Satinská a Boglárka Bilász, Kamila Beňová, Oto Polouček, Michal Pavlášek, Tomáš Hrustič, Miroslava Hlinčíková a Marika Arvensisová.

Prezentované angažované projekty sa dotýkali prevažne sociálne ohrozených skupín a etník v snahe vytvoriť im lepšie podmienky v spoločnosti. Ako pripustili niektorí autori príspevkov, nie všetky projekty skončili úspešne. Niektorým z projektov sa nepodarilo uskutočniť pôvodný zámer pozitívnej sociálnej zmeny. Dôvodom bola nedostatočná alebo zlá komunikácia s autoritami, ktoré zastupovali majoritu, buď ako byrokratický aparát, alebo ako neziskový sektor. Výskumník sa pri realizácii angažovaného projektu stretáva

s väčším množstvom práce ako pri „bežnom“ výskume. Výskumník komunikuje s informátormi a informátorkami zo sociálneho prostredia, v ktorom sa odohráva jeho výskum. Zároveň musí komunikovať a spolupracovať s neziskovými organizáciami, občianskymi združeniami, príp. byrokratickým aparátom, ktoré majú s ohľadom na riešený problém vlastné politické agendy a záujmy. Vďaka rôznych agendám a záujmom, s ktorými sa dostáva vedec v angažovanom výskume do kontaktu pri spolupráci s informátormi, neziskovým sektorom a byrokratickým aparátom, získava dáta, ktoré sú relevantné pre jeho ďal-

šiu výskumnú prácu. V tomto ohľade je angažovaný výskum na jednej strane limitovaný z hľadiska presadzovania výskumníkovej agendy, na strane druhej poskytuje dobré dáta pre ďalší výskum v danej problematike. S ohľadom na politickú agendu menovaných aktérov s ktorými výskumník počas angažovaného výskumu musí spolupracovať, získava dáta, ktoré mu umožňujú analyzovať aj tieto politické súvislosti riešenia danej problematiky. Tento problém bol na konferencií otvorený a venovalo sa mu množstvo priestoru. Nepochybne si zaslúži ďalšiu diskusiu.

Radoslava Semanová